

Lasinen lapsuus -asiantuntijaseminaari
10.1.2005
Salme Ahlström

Avaus

Lasinen lapsuus oli vielä viisikymmentä vuotta sitten pienen vähemmistön ongelma. Silloin suuri osa äideistä oli täysin raittiita tai käytti hyvin harvoin tai hyvin vähän alkoholia. Kun Pekka Kuusi vuonna 1951 tutki väestön juomatapoja maaseudulla, hän totesi, että " Naisten yleinen suhtautuminen alkoholijuomien käyttöön on tutkimuksessa todettu erittäin pidättyväksi". Isien parista suuria määriä juoneita löytyi kuitenkin kohtuullisesti. Täytyy kuitenkin muistaa, että siihen aikaan maaseutu oli "kuiva", eli alkoholijuomia ei saanut ostaa eikä anniskella kuin ulkopaikkakuntalaisille.

Tänään tilanne on aivan toinen. Raittiita äitejä tai isiä ei löydy edes maaseudulta kaupungeista puhumattakaan. Alkoholi on osa arkeamme aivan toisin kuin 50-luvulla. Silloin se kuului enemmistöllä vain juhlaan, tietysti alkoholiongelmaisia lukuun ottamatta. Nyt lapset törmäävät alkoholiin kaikkialla, vaikka eivät omassa kodissaan alkoholia kohtaisikaan. Urheilu- ja kulttuuritapahtumia ei voida järjestää ilman olutteltoa. Helsingin keskusta on kuin suuri epäyhtenäinen anniskelualue. Risteilyillä pääaktiviteetti on juominen ja juomien kotiin kantaminen.

Alkoholin kulutuksemme on Euroopan huippuluokkaa eikä näköpiirissä ole vähenemistä - päinvastoin. On useita uhkia, jotka saattavat entisestään lisätä alkoholin kulutusta maassamme. Jos olutta tulevaisuudessa saa tuoda vapaasti Venäjältä, se varmasti lisää kulutusta. Jos väkiviinaa saa tuoda vapaasti, ei sekään kulutusta vähennä. Hallituksella on jälleen ikäviä päätöksiä edessä, mikäli Brysselissä ei ymmärretä vaikeuksiamme.

Pieni lapsi tuntee itsensä turvattomaksi, kun äiti tai isä humaltuu, koska hän pelkää tämän muuttunutta käytöstä. Humalainen aikuinen, on hän tuttu tai tuntematon, on pelottava. Lasinen lapsuus ei siis välttämättä kosketa vain alkoholiongelmaisten perheitten lapsia, vaan myös lapsia, jotka joutuvat osallistumaan aikuisten juhlintaan. Meidän kulttuurimme humalahakuinen normi merkitsee sitä, että juhlissa enemmistö juo kuin alkoholiongelmainen. Sen vuoksi lasten asema on toinen kuin niissä kulttuureissa, joissa alkoholi on elintarvike kuten leipä. Jos Espanjassa, Italiassa tai Kreikassa aikuiset juhlivat rehvakkaasti, lapset eivät ole paikalla, vaan turvallisesti kotona isoäidin hoivissa. Meillä pikkujoulut, vaput ja juhannukset ystävien kesken vietetään lapset mukana. Käytettävissä ei ole vastaavia turvaverkkoja, koska mm. muuttoliikkeen vuoksi sukulaiset saattavat olla pitkienkin matkojen päässä.

Pienet lapset eivät pidä eri alkoholijuomien hajusta eivätkä mausta. Tämä on kokeellisesti osoitettu. Kun heiltä kysyttiin, aikovatko he aikuiseksi tultuaan juoda itse alkoholijuomia, kaikki vastasivat ehdottoman kieltävästi. Varhaisteini-ikään tultuaan heidän mielensä on kuitenkin muuttunut. Alkoholin nauttiminen on osa aikuisuutta, siksi sitä halutaan kokeilla. Vanhempien salliva suhtautuminen lisää nuorten kokeiluhaluja. Kotona juomisen kokemus ennustaa koululaisen alkoholin käyttöä huomattavasti paremmin kuin se missä määrin vanhemmat viettävät aikaa lastensa kanssa tai missä määrin valvovat lastensa ajankäyttöä. Tämän vuoksi on tärkeää, että lapset ja nuoret eivät osallistu aikuisten juhlintaan.

Päihdeperheissä lapset ja nuoret altistuvat vanhemman tai vanhempien päihteiden käytölle. Lapselle isän tai äidin päihteiden käyttö on suunnaton taakka, koska hän on solidaarinen vanhemmilleen. Hän saattaa omaksua kodin päihteidenkäyttömallin tai sitten hänestä kehittyy vahva selviytyjä juuri siksi, että hän päättää valita toisin. Ratkaisuja ja valintoja tehdessään hän tarvitsee tukea ja ohjausta.

Tähän tarvitaan Lasinen lapsuus -projektia, joka tarkastelee päihdeasioita lapsen näkökulmasta ja kokemusmaailmasta.

Lapsen asemaan ei ole kovin helppo asettua. Sain siitä havainnollisen esimerkin, kun kävin Tiedekeskus Heurekassa. Aulassa on pöytä ja tuoli, jotka on mitoitettu lapsen perspektiivin mukaisesti. En päässyt kiipeämään tuolille! On todella tärkeää yrittää katsoa asioita juuri asiakkaan eli tässä tapauksessa lapsen näkökulmasta. Tämän asiantuntijaseminaarin tavoitteena on luoda katsaus päihdeperheiden lasten tilanteeseen. TERVETULOA!